

ما با چیزی به نام حطی روبه‌رو نخواهیم شد، مواد غذایی اساسی نشاسته‌ای و غلات و گندم چیزی که برآورد شده ۱۴میلیون تن تولید بوده که ۱۱میلیون تن آن خرید می‌شود و به گفته عده‌ای درخواست ما برای خرید در این زمینه‌ها بیشتر از نیازمان هم بوده است. در کنار آن قیمت جهانی بسیاری از غلات در یکی دو ماه گذشته کاهش داشته است. زیرا سال خوبی برای تولید بود و گندم، ذرت و سویا تولید شده است و این بهبود تولید در سطح جهانی در کنار پایین آمدن تقاضا در کشورهای فقیر باعث شده که قیمت در سطح جهانی پایین بیاید. هرچند اگر افزایش نرخ دلار را در نظر بگیریم برای ما اثری نخواهد داشت اما این نکته اهمیت دارد که با کمبود مواد غذایی مواجه نیستیم.» البته سیاست‌های فائو در این زمینه بی‌تأثیر نبوده است. این سازمان به تمام کشورهایی که سیاست‌های تجاری‌شان را به سمت سیاست‌های انقباضی بردند گفت ضرر خواهید کرد چون قیمت پایین می‌آید و روسیه، استرالیا، هند و ویتنام راه را برای صدور مواد غذایی باز کرده‌اند.

به گفته عمادی برای مقابله با تأثیرات بلندمدت به مدیریت هوشمند و ستاد تصمیم‌گیرنده داینامیک نیاز است تا نسبت به تحولات روز هوشیار باشید. او همچنین درباره استمرار کشاورزی و خطرهای پیش روی آن هشدار داد و گفت: «کشاورزی ارزش و جایگاه خود را به دنیانشان داد. در این بحران بزرگ‌ترین ضربه‌ها به صنعت ترانسفر و انرژی وارد شد و صنعت آبی سود زیادی کرد و کشاورزی که چیزی بین این دو است، در حال ادامه تولیدات خود است. این مسأله باید در تنظیم سیاست‌های کلان اقتصادی و تولید کشاورزی در دنیا تأثیر بگذارد. کووید-۱۹ آخرین بحران خواهد بود و بحران‌های عادی شدیدترند. این شرایط هنجاری جدید در دنیاست و کسانی برنده‌اند که درس‌های گرفته شده ملی و منطقه‌ای و فراملی را در مجموعه‌ای هوشمند و به‌روز و سیاست‌گذار در نظر بگیرند و برای افق آینده تصویر روشن‌تری داشته باشند و نقطه ضعف‌ها را ببوشانند.»

ایران ۴ میلیون تن گندم خریده است

ایران برای اینکه امنیت غذایی را در داخل حفظ کند ۴ میلیون تن گندم خریده، به طوری که بعضی سازمان‌ها به ایران هشدار دادند که با این کار قیمت جهانی بالا خواهد رفت. عمادی تأکید می‌کند که قیمت جهانی با داخلی تفاوت جدی دارد و قیمت‌ها در ایران حال افزایش است: «به چند دلیل شوک خبری، بی‌اعتمادی مردم به اخبار دولت و رسانه‌ها و مسأله ارز خارجی بر این افزایش قیمت تأثیر داشته است. براساس تجربه چهل ساله مردم، هر زمان ارز گران شود مواد غذایی در قفسه‌ها کم می‌شود. کار وزارت کشاورزی در این میان فقط تأمین غذای ارزان نیست بلکه باید به گونه‌ای مدیریت کند که کشاورزی بصرفه و کشاورز نباید زیر چرخه اقتصاد کشور خرد شود چون صدایش در نمی‌آید. خیلی از کشورهای منطقه مثل اردن سیاست‌های متفاوتی نسبت به چند ماه قبل‌شان در پیش گرفته‌اند. امروز در غلات مشکلی جدی نداریم، اما با توجه به اینکه صنعت پرورش مرغ در کشور ما صنعتی نیمه مونتاژ است، چون سویا و ذرت میلیون‌ها تن وارد و بعد با ضریب ۱.۷ درصد به مرغ و جوجه تبدیل می‌شود که نتیجه آن فاجعه کشتار جوجه‌هاست. یعنی جنبه‌های احساسی هم ایجاد می‌شود و بخش تولید باید جوابگو باشد.

او در پاسخ به سوال حاضران درباره نگرانی از اینکه مواد غذایی وارداتی ناقل ویروس است گفت فائو اعلام کرده مواد غذایی که صادر و وارد می‌شود عامل انتقال بیماری نخواهد بود و این انسان است که می‌تواند حامل باشد. اگرچه این ویروس هنوز ناشناخته است و نمی‌توان حکم کلی صادر کرد.

توصیه‌های فائو درباره کشاورزی

فائو از روز نخست فعالیتش بعد از بحران کرونا بر آزادی جریان تجارت جهانی در کشورها فشار آورد که دست از قطع صادرات و فرصت‌طلبی و محافظه‌کاری بردارند. رئیس فائو در نشست با WHO و WTO تأکید کرد که هیچ کشوری حق ندارد جریان آزاد تجارت مواد غذایی را قطع کند. کسانی که در این میان بیشتر ضرر می‌کنند کشاورزان خرده‌پا هستند. عمادی می‌گوید: «۸۰ درصد کشاورزان جهان خرده‌پا هستند. آنها محصول کمی دارند و خودشان نیروی کار خودشان هستند و اگر اختلالی پیش بیاید حتی نان شب ندارند. فائو اعلام کرد که کشورها باید به آنها توجه کنند و این برای تأمین نیازهای اولیه جمعیت‌های آسیب‌پذیر است. کسانی بیشتر ضرر می‌کنند که شام شب‌شان از کار روزانه تأمین می‌شود. معاون رئیس جمهوری افغانستان در این زمینه گفته بود که نخستین بحران‌شان دستفروشان کابل و مزارشریف بودند که هر روز که کار نمی‌کردند باید گرسنه می‌خوابیدند. بنابراین تأکید بر کنترل و حفظ زنجیره تأمین غذا در داخل کشور مهم است. نباید کاری کرد که میدان میوه و تره‌بار بسته شود. باید تمام تدابیر بهداشتی در تمام طول مدت حفظ شود. اگر زنجیره مختل شود خانواده‌های مسن و کم‌درآمد شهری و خرده‌پاهای روستایی بیشترین ضرر را می‌کنند. البته سلامت همگانی در اولویت است و در چرخه زنجیره غذا باید این تدابیر را هم بکنجاییم یعنی قوانین حاکم بر استانداردهای جهان و بازارهای محلی و تره‌بار باید عوض شود چرا که کرونا از بازار غذا پخش شده است. رعایت اصول بهداشتی باید به سمتی برود که روی مواد پروتئینی کنترل و ضابطه بیشتری شود.»

در پایان و در پاسخ به یکی از مخاطبان نشست، عمادی از برنامه جهانی غذا برای کودکان و هشدارهای سازمان‌های بین‌المللی درباره ۳۷ میلیون کودکی گفت که غذای خود را در مدرسه می‌خورند و تعطیلی مدارس باعث گرسنگی آنها شده: «مسئول این ماجرا برنامه جهانی غذاست که بلافاصله با کشورهای مختلف صحبت کرد تا این غذا را به شکل بسته‌ای به دانش‌آموزان برساند، اما یک ماه و خرده‌ای طول کشید تا این اتفاق بیفتد. اقشار آسیب‌پذیر شهری در این زمینه بسیار در معرض آسیب‌اند. در کشور یمن ۱۲ میلیون نفر غذای خود را از WFP می‌گیرند که کرونا باعث شد لطمه‌ای جدی در آنجا ایجاد شود. علاوه بر کرونا، آفریقا ۷۰ سال بود که با این هجوم ملخ روبه‌رو نبود. اینها مسائل ضروری‌اند که نباید فراموش شود.» □

خبرگزاری مهر □

گزارشی از نشست تأثیر بحران کرونا بر نظم جهانی، روابط بین‌الملل و امنیت غذایی

گرسنگی اقشار آسیب‌پذیر و کشاورزان خرده‌پا

◀ زنجیره غذایی و کشاورزی نباید قطع شود

[شهروند] بیماری کرونا بسیاری از بدیهیات ما را نسبت به جهان مدرنی که بر پایه ارتباطات پیش می‌رفت، تغییر داده است. مردم جهان امروز بیشتر در لاک خود فرو رفته‌اند و کشورها هم درباره ارتباط فراملی احتیاط بیشتری به خرج می‌دهند. همه اینها یعنی نظم جهانی ممکن است تغییر کند و دسترسی آدم‌ها به همه آنچه دنیای مدرن به آنها می‌داد با چالش مواجه شود. امنیت غذایی یکی از این موارد است که ارتباطات جهانی به ایجاد آن کمک می‌کند، اما کرونا کاری کرد که این موضوع به‌خصوص در کشورهای کمتر برخوردار به خطر بیفتد. نشست اندیشگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی به صورت مجازی با سخنرانی محمدحسین عمادی، نماینده ایران در فائو (سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد) درباره تأثیر کرونا بر امنیت غذایی برگزار شد.

تبعات بلندمدت‌تری خواهد داشت و فقط با جنگ جهانی دوم قابل مقایسه است. چرا که هم ارتباطات و آزادی رفت‌وآمد تحت تأثیر قرار گرفت، هم نظم مدیریتی کشورها به هم ریخت و هم مردم به‌خصوص قشر فقیر با مشکلات جدی روبه‌رو شدند که این بر کشاورزی و زنجیره غذا تأثیر داشت.

عمادی درباره توزیع زنجیره غذا می‌گوید: «چون مردم به خانه‌ها رفته‌اند تقاضا برای بعضی از محصولات غذایی کاهش پیدا کرد. صنعت گل و گیاه ۹۵ درصد ضربه دید و هلند بیشترین ضرر را در این زمینه داشت. در صنعت شیلات کسانی که صید ماهی داشتند متضرر شدند، به‌خصوص در کالاهای تازه و فاسدشدنی مثل سبزی، گل و گیاه و ماهی این تأثیر را می‌بینیم. نیاز وجود داشت اما تقاضا کم شد، چون امکان دسترسی به دلیل توقف ارتباطات و توزیع مواد غذایی دچار لطمه شد. خودکشی آن دو کشاورز در چین- چون شرایط قرنظینه اجازه جابه‌جایی زنبورهایشان را نمی‌داد- نشانه‌ای از تأثیر این ماجرا بر مردم بود که به‌خصوص در دو، سه هفته اول بیشتر خود را نشان داد. در کنار آن، کمبود نیروی کار برای تولید بود که زنجیره و تولید غذا را سخت کرد. کارگران فصلی و مهاجر امکان جابه‌جایی نداشتند و در نتیجه محصولات زیادی سرزمین‌ها از بین رفت و دسترسی سخت‌تر کشاورزان به بازار توزیع غذا را دچار مشکل کرد.»

تأثیر کرونا بر زنجیره غذایی در ایران

او پس از ترسیم وضع جهانی، به وضع ایران در زمینه غذا پرداخت و گفت ایران در آینده می‌تواند شرایط دشوارتری تجربه کند و مشخص نبودن تکلیف در روزهای اولیه شیوع کرونا در ایران باعث رکود، لطمه جدی و ضررهای زیاد به بخش کشاورزی، توزیع غذا و سیاست‌های تجاری شد: «صادرات ما به افغانستان و عراق اصلی‌ترین درآمدهای ما بعد از نفت بود که با مشکل جدی روبه‌رو شد و ضرر چند میلیارد دلاری به دنبال داشت. تحریم نفت و به تبع آن کاهش درآمدهای نفتی کشور و همچنین تحریم‌های یک‌جانبه که سخت‌ترین تحریم‌ها در جهان در طول تاریخ است، ما را با کاهش منابع ارزی هم مواجه کرد. همه اینها بر عرضه و تقاضا و بازار محصولات کشاورزی تأثیر گذاشت که ادامه‌دار است و هنوز همه ابعاد خود را نشان نداده است.»

واردات غذا در ایران گران‌تر از دیگر کشورهاست، چرا که ایران اجازه وام گرفتن نداشت و با تمام تدابیر بانک مرکزی نرخ ارز در حال افزایش است. تا دو هفته قبل ما ۱۸ کشتی عظیم از مواد غذایی داشتیم که روی دریا بودند و به دلیل اینکه پول انتقال پیدا نکرده بود اجازه انتقال این مواد غذایی را به خشکی نداشتند: «اما

عمادی ابتدا درباره تأثیر این بحران بر آینده نظم جهانی و ایده جهانی‌سازی گفت. ظهور کرونا به عقیده‌او از دو بعد وجودشناسی و معرفت‌شناسی مسأله جهانی شدن را تحت تأثیر قرار داده است: «از یک طرف به‌طور خاص تمام آن نکات مثبتی که به دلیل تکنولوژی جدید در جهان مطرح شده بود و فاصله‌ها را از بین برده و ارتباطات بین کشورها را بسط داده بود از بین برد. آلوده شدن چندمیلیون نفر و از بین رفتن نزدیک به ۳۰۰ هزار نفر عملاً باعث شد انسان‌ها ارتباط را شرط از بین رفتن خودشان بدانند. ما بعد از این رلزله کرونا، یک سونامی خواهیم داشت و تأثیرات مخرب بلندمدت‌تر آن از تأثیرات کوتاه‌مدت بیشتر است. بحران اقتصادی و معیشتی در این بُعد قرار می‌گیرد.» به عقیده‌او از بُعد معرفت‌شناسی کرونا تمام باورهای دنیا به جهانی شدن و نظم جهانی را از بین برده است. تمام ابزار ارتباطی را به‌کما برده و تمام چارچوب‌های جهانی شدن زیر سوال رفته است: «این تأثیری جدی بر تفکر و نظم جهانی است که مبانی‌اش بر اساس تجدد، سلطه تکنولوژی، علم و قادر بودن انسان برای حل همه چیز بود.» در نتیجه روابط بین‌المللی، دو جانبه و چند جانبه هم تحت تأثیر قرار گرفت، اومی‌گوید این روند نشان داد که روابط دو جانبه و روابط چند جانبه و هم سازمان‌های بین‌المللی به‌شدت ضعیف شده‌اند و هر کشوری بر مبنای منافع داخلی خود رقابت شدیدی ایجاد کرده است: «دعوی دزدیدن ماسک در کشورهای اروپایی و پیش‌دستی برای دستیابی به واکسن و دعوی اتحادیه اروپا بر سر آن، مثال‌هایی از این ماجراست. خیلی از تفاهم‌نامه‌ها و ارتباطات چند جانبه زایل و ضعیف شد. سازمان‌های بین‌المللی مثل سازمان بهداشت جهانی هم نقش اولیه خود یعنی داوری و نظارت را از دست دادند. کشورها وقتی با بحران مواجه شدند تجارت آزاد را زیر سوال بردند. این مسأله‌ای است که بر امنیت غذایی تأثیر زیادی داشت و برای روسیه، استرالیا و هند صادرات غلات و برنج را متوقف کردند.» نتیجه این اتفاقات از بین رفتن اعتماد و اعتقاد به یک نظم نانوشته جهانی بود. نظمی که کشوری مثل آمریکا را به عنوان یک ابرقدرت، لیدر بحران‌ها می‌دانست، اما این کشور هم در عمل اولویت را به خود داد و رقیب اصلی همه کشورهایها شد: «حتی بزرگ‌ترین سیاستمداران گفتند باید یک نظم جدیدی در دنیا به‌وجود بیاید. چین در حوزه مدیریت و رهبری نقش جدی‌تری پیدا کرد، چرا که اولین کشوری بود که با این بحران روبه‌رو شد و به ۱۹۴ کشور جهان هم در عبور از آن کمک کرد. همچنین جناح چپ در اروپا اهمیت بیشتری یافت و بسیاری از کشورهای به‌سمتی رفتند که سیاست‌های سوسیالیستی‌شان تقویت‌کنند.»

تأثیر بر زنجیره غذا و تأمین آن

بسیاری از تحلیلگران می‌گویند ابعاد این بحران به نسبت بحران سال ۲۰۰۸